

Валентина БОРИСЕНКО

Київ

ПОЛІТИЧНА МІФОЛОГІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМ ДЕРУСИФІКАЦІЇ В УКРАЇНІ

Відомий політолог професор Сергій Телешун у телепередачі “Ринг” сказав, що державотворчі процеси в Україні значно уповільнені через відсутність державотворчих міфів. З цією тезою важко не погодитися. Але політолог змовчав про те, що антидержавних міфів в Україні більше ніж достатньо. Це і залякування людей поневоленням капіталістами Заходу, мотивування важкого економічного становища причиною розірвання зв'язків з Росією, життєвою небезпекою втрати російських паливних носіїв, постійне нагадування про неповноцінність української культури.

Сучасне антидержавне міфотворення в Україні надзвичайно багате, але я зупинюся лише на трьох дуже активно поширюваних міфах, які не сприяють розбудові держави.

Перший – пов'язаний із проблемами етногенезу. Це активне відродження сучасними російськими істориками й політологами міфічної концепції про єдину давньоруську народність, яка давала підстави Московській державі претендувати на київську спадщину. Ця ідеологічна (політична) концепція раніше слугувала виправданням експансії Росії на українські землі. Сьогодні вона стала новітньою основою російського панславизму. І хоч відомий російський вчений Олексій Шахматов вже давно обгрунтовано довів у своїх працях “Очерк Древнейшего периода истории русского языка” (Энциклопедия славянской филологии. Вып.2. Пг., 1915 г.) та “Древнейшие судьбы русского племени” (Пг., 1919), що східнослов'янські мови ще на початку нової доби розійшлися так далеко, “що не може бути й мови про існування єдиної руської мови”¹. Цю добре аргументовану теорію Шахматова підтримував і розвивав видатний російський вчений, славіст Дмитро Зеленін, який писав про чотири східнослов'янських етноси: українці, білоруси, північноросійський (окаючий діалект) і південноросійський (акаючий діалект)². Однак сучасні історики й політологи Росії беззаперечно продовжують стверджувати цілком протилежне: тотожність мови українців, білорусів і росіян в часи Київської Русі, а особливо викликає подив, що наголошують на спільності багатьох елементів духовної культури українців і росіян з давніх часів, зокрема, і про звичай звертатися до людей на ім'я й по-батькові, який “невідомий іншим народам”³. Але загальновідомо, що в Україні такої форми звертання не існувало, що це “надбання” ми отримали від часів перебування в Російській імперії, що звелось до звертання тільки на прізвища (Іванов, Сидоров...), забуваючи вживати ім'я, що справді не властиво іншим народам, у яких ім'я людини шанується. Не зрозуміло, як такі загальновідомі речі можна так сміливо фальсифікувати для досягнення політичної мети.

Відновлюється і пропагується міф про спільний давньоруський етнос. До речі, у світовій історії немає аналогів, щоб на такій безмежно величезній території, при наявності тогочасних комунікацій сформувався єдиний етнос. Етнічні спільноти, які виробляли ідентичні й близькі форми культурної взаємодії, навпаки, формувалися й за принципом сусідсько-територіальної спільності й контактів. Саме тому у світі нараховується понад 2000 етнічних утворень.

Повертається активно до життя міф про спільну колиску (тепер вживається термін “спільна купіль”) трьох слов'янських народів. Абсурдність і антинауковість породила й наступний міф про “старшого брата”.

Своє наукове обгрунтування етнічної історії слов'янських народів подавали у різні часи багато вітчизняних та зарубіжних вчених. Зокрема, це дослідження Л.Нідерле, Т.Лер-Сплавінського, Є.Карського, М.Максимовича, О.Шахматова, О.Потебні, Д.Зеленіна, М.Грушевського, М.Довнар-Запольського та багатьох інших. Безперечно, що теорії згаданих вчених мали й свої відмінності та певні суперечності. Але однозначно, що усі вони не були прихильниками міфу про “спільну колиску”.

Після опублікування наукової розвідки Михайла Грушевського “Звичайна схема “руської історії й справа раціонального укладу історії східного слов'янства” (СПб., 1904), який переконливо довів, що “Київська держава, право, культура були утвором однієї народності, українсько-руської, Володимиро-московська – другої, великоруської... Київський період перейшов не у володимиро-

московський, а в галицько-волинський XIII, віку... Володимиро-московська держава не була ані спадкоємицею, ані наступницею Київської, вона виросла на своєму корені... Общеруської історії не може бути, як немає общеруської народності”⁴, міф про існування єдиного давньоруського етносу вже не підтримували й провідні російські історики. Позицію М.Грушевського розділяли російські вчені К.Кавелін, В.Ключевський, О.Піпін та пізніше відомий історик О.Пресняков, “який не тільки визнає схему історії східних слов’ян М.Грушевського, але й застосовує її в дослідженні російської держави”⁵. Російський академік М.К.Любавський також розглядав етнічну історію росіян значно пізніше і пов’язував її зі слов’янською колонізацією фінських племен, зазначаючи “Основной государственной территорией великорусской народности является территория Московского государства... XV века. На этой территории великорусская народность народилась, выросла и государственно объединилась, и с этой территории началось ее распространение на восток и юг...”⁶.

Після Другої світової війни колисковий міф так розгойдався, що годі було сподіватися на альтернативну думку. Лише відомий історик, етнограф Кость Гуслийтий обережно заперечував про стійку спільноту давньоруського етносу.

У пострадянський час історики отримали змогу більш активно й науково розглянути проблеми етнічної історії українців. Частина з них залишилася на позиціях “міфічної коліски”, але такі вчені, як М.Брайчевський, Я.Дашкевич, Л.Залізняк та інші зробили вагомий внесок у розуміння й наукового обґрунтування етногенетичних процесів. Так, зокрема, Ярослав Дашкевич розглядаючи етнонаціональні спільноти: українську, вже неіснуючу новгород-псковську, російську, білоруську, зауважив: “Триєдиної коліски в жодному випадку не було не лише тому, що виникнення чотирьох перелічених вище націй відбувалося не одночасно, а в різні хронологічні епохи, але ще й тому, що в минулому існувало чотири етноси-нації, з яких до нашого часу дійшло лише три.

Всі етноси-нації, зрозуміло, східнослов’янські, але у їх виникненні і формуванні брали участь різні етнічні субстрати і суперстрати”⁷.

Для розуміння етнічних процесів у Київській Русі, об’єктивного бачення націогенезу українців в ранньосередньовічний період, історіографічного підсумку з міфічної теорії про давньоруський етнос безперечно найбільше зробив наш сучасник археолог, історик, етнолог професор Леонід Залізняк⁸.

У своїх численних працях вчений документально довів, як після Другої світової війни було штучно сконструйовано міф про давньоруський етнос. Батьками цієї конструкції можна вважати російського історика В.В.Мавродіна та ЦК КПРС⁹.

Історик В.Мавродін запропонував своє бачення давньоруського етносу у праці “Основные этапы этнического развития русского народа (Вопросы истории, 1950, № 4)”, яке не витримало критики тогочасних істориків. Але незабаром були надруковані тези ЦК КПРС “Про святкування 300-річчя возз’єднання України з Росією”, які проголосили давньоруську народність “колискою трьох братніх народів” і відтепер “Проблема спадщини Київської Русі була переведена з наукової в політичну площину і дискусія на цю тему в радянській науці стала неможливою”¹⁰.

На порозі XXI сторіччя імперські зазіхання щодо України не стихли, а посилилися. Результатом цих зазіхань стало активне розгойдування міфу про “спільну коліску”.

Другий “міф” про поліетнічність населення України, який набув найінтенсивнішої пропаганди. На його підставі зазнали найжорстокішого утиснення національні права автохтонного етносу українців. На святкування незалежності України, керівники держави у перших рядках своїх урочистих промов стверджують, що у нас проживає 140 народів. Кожного року ця цифра на десяток народів збільшується. Вже у 2000 р. звучало, як 150. Ця міфічна цифра 150-ти народів України увійшла до шкільних підручників, починаючи з книжечок для дитячого садочка. Хто ж ці 150 народів? Чи зможуть їх перерахувати керівники держави? Мабуть же треба знати своїх підданих.

На тему багатонаціональності українського суспільства написано за останні десять років сотні статей, захищено десятки дисертацій, створено наукові інституції, які займаються науковими дослідженнями національних меншин України. І, власне, це можна було б вважати позитивним фактором (бо кожна людина має право на задоволення своїх національних почуттів, культурних запитів), коли б міфологізація проблеми не спрямовувалася так, що кожна меншина має права на національно-культурну автономію, але окрім українців. Будь-які спроби до відродження культури українського етносу викликають одразу галас серед “старшого брата”.

Для розуміння і вивчення проблем національних меншин в Україні було видано у 1996 році спеціальний довідник¹¹. Його розрахунки і детальна характеристика етнічних меншин ґрунтувалася головним чином на матеріалах останнього перепису населення ще в Радянському Союзі, який був здійснений у 1989 році.

Згідно нього в Україні було зафіксовано понад 120 представників (підкреслення авт.) різних

етносів, що в той час перебували на території України. Власне, саме ці окремі представники мігрантів з легкої руки політиків виросли в міфічну цифру 150-ти народів України. Переважна більшість мігрантів складає дуже незначне число і розпорошено мешкає переважно у містах України. Згідно етнічного довідника до таких малочисельних представників окремих етносів можна віднести: енці (1 особа), нганасани (1 особа), ороки (2 особи), іжорці (9 осіб), негідальці (10 осіб), нівхи (10 осіб), орочі (19 осіб), ітельмени (2 особи), кети (8 осіб), ліви (6 осіб), алеути (15 осіб), мансі (37 осіб), коряки (52 особи), нанайці (39 осіб), саамі (19 осіб), евени (25 осіб), евенки (111 осіб), американці (11 осіб), белуджі (45 осіб), вепси (169 осіб), дунгани (140 осіб), агули (78 осіб). Список етнікосів, які мешкали в Україні на той час перепису і склали чисельність до 200 – 300 осіб можна було б значно продовжити. Це абазини, австрійці, алтайці, голандці і ряд інших представників різних етносів.

При сучасних умовах більшої відкритості кордонів, з причини військових дій на Північному Кавказі та Центральній Азії таких малочисельних мігрантів очевидно й побільшало, хоча це не дає жодних підстав стверджувати про надмірну поліетнічність України та проживання на її території 150-ти народів.

І слушно зауважує Іван Дзюба, що "Офіційна пропаганда активно експлуатує визначення типу: "народи України", "Україна – багатонаціональна республіка". Сенс таких формул зрозумілий – поставити під сумнів право українського народу вирішувати долю своєї вітчизни"¹².

За етнічною картою України, на її території, окрім основного корінного (автохтонного) етносу українців проживають ще представники 20-ти етнічних меншин. Це передусім: росіяни, білоруси, поляки, чехи, словаки, болгары, молдавани, румуни, албанці, греки, цигани, німці, євреї, естонці, угорці, гагаузи, татари, чуваші, караїми, кримчани¹³.

Україна меншою мірою поліетнічна, ніж будь-яка країна Центральної і Південної Європи.

Хто ж насправді і відколи проживає в Україні? Відповідь на це питання найкраще дана у працях етнологів, демографа академіка Всеволода Наулка¹³.

Праці цього вченого ґрунтуються на широкій документальній основі і багаторічних його досліджень в царині міжетнічних зв'язків українців з іншими народами.

Згідно досліджень і перепису населення (1989 р.) в Україні проживає 37,4 млн. українців, що становить 72,6% від усього населення держави, тобто переважаючу більшість (підкреслення авт.)

Українці є одним з найбільших народів Європи, другий за чисельністю серед слов'янських народів.

Серед них найчисельніша етнічна меншина – росіяни, які на 1989 рік становили 11 мільйонів 356 тисяч (21,9%) від усього населення України. Самоназва "руссіє".

Російські дослідники, вивчаючи традиційну культуру компактних етнічних груп в Україні і посилаючись ще на перепис населення 1970 р. зазначали, що "У сільській місцевості України проживають групи неукраїнського населення, що займають компактні території. Більше всього росіян – 6,05%, інші національності (білоруси, угорці, болгары, греки, молдавани, албанці, гагаузи, поляки та ін.) представлені долями одного відсотку"¹⁵.

Звісно, що у сільській місцевості найбільш компактні групи росіян проживають в порубіжній смузі та на Півдні України. За даними російських етнографів, які робили підрахунки за Переписом 1970 року, серед сільського населення Запорізької області було 76,02% українців і 18,17% росіян, в Херсонській області – відповідно 86,83 і 10,93%, Миколаївській області – 89,74 і 7,60%, в Одеській області – 64,48 і 9,82% росіян¹⁶.

За останніми даними перепису росіяни в жодній з областей України (окрім Криму – 67%) не мають більшості серед українського населення. Тільки у двох областях їхня кількість наближається до половини населення. Це у Луганській області (44,8%) та у Донецькій (43,6%)¹⁷. Тобто, і в цих областях проживає понад 50% українців, які не мають змоги задовольнити свої культурні запити, бо 95 – 97% навчання у цих областях проводиться виключно російською мовою. То хто ж утиснений у своїх правах?

Не можна полишати поза увагою і той факт, що відсоток росіян в Україні є значно перебільшеним. Відомо, що у 80-ті роки зросійщення набуло великої сили. Це і доплата учителям російської мови, ведення документації, навчання у вузах російською мовою. Часто зустрічаються у міському середовищі такі реалії, як в одній сім'ї старші діти записані українцями, молодші – росіянами. В останні десятиліття, особливо у 1991 – 1993 питома вага росіян в Україні почала спадати. Це був початок переважання чисельності росіян-емігрантів над чисельністю росіян-іммігрантів¹⁸.

Варто зазначити ще одну характерну обставину, що майже половина росіян в Україні є мігрантами у першому поколінні. Тобто, з тих 11 мільйонів, біля 6-ти мільйонів не народилися в Україні, а прибули сюди натомість виселених до Сибіру і знищених фізично українців в повоєнний час. Отже, ці мігранти мають мати особливу пошану до українців, оскільки ті поплавилися своїм життям за місце прибульців під сонцем України.

Що стосується інших національних меншин, то всі вони становлять менше одного відсотка населення. Це за переписом 1989 року – 0,9% євреїв, 0,8% білорусів, 0,6% молдаван, по 0,4% поляків та болгар, 2,8% представників (підкреслення В.Б.) інших національностей¹⁹.

Варто й тут зауважити, що ці відсотки окремих меншин не відповідають сьогоденню, оскільки відомо, що протягом останніх десяти років чимало виїхало євреїв, німців з України. Свої національні Товариства утворили лише представники 17-ти національностей і ця цифра цілком реальна щодо кількості меншин.

Отже, цілком очевидно, що міф про 150 народів в Україні – це явна політизація етнічних процесів в Україні. Ще в 20-ті роки М.Скрипник аргументовано заперечував формулу України як багатонаціональної держави, справедливо вбачаючи в ній завуальовану спробу поставити під сумнів право нашого народу на власну державу²⁰. Можна говорити, що у нас проживає біля двадцяти національних меншин, яким всебічно забезпечено державою культурний розвиток.

Навіть ті меншини, які становлять долі від відсотка населення України мають свої середні й вищі навчальні заклади. В Україні для єврейського населення відкрито гімназію та Соломонів університет у Києві, єврейські школи є у багатьох областях Правобережжя. Функціонують польські школи і полоністика вивчається у Київському, Львівському національних університетах, в Тернопільському педагогічному та в приватному Слов'янському університетах. Для греків створено факультет у Маріупольському гуманітарному університеті, у місті Берегово функціонує Угорський університет. Румуни та молдавани задовольняють свої культурні запити у молдавських й румунських школах, а вищу освіту на спеціальних відділеннях Чернігівського університету. На території Буковини, де мешкає 100 тисяч румунів працює 87 шкіл з румунською мовою навчання; румуни мають 35 годин на місяць ефірного часу на телебаченні і радіо, друкуються за державною підтримкою більше десяти періодичних видань румунською мовою. Натомість, в Румунії, де проживає 800 тисяч українців немає жодної школи²¹.

Про те, що в Україні найкраще збережені права національних меншин свідчать не тільки активна діяльність культурних національних товариств, національних середніх і вищих закладів, видання книг і газет, але й прийняті правові документи. Верховна Рада України 25 червня 1992 року прийняла закон “Про національні меншини України”, який регламентує статус національних меншин, їхні права, гарантії задоволення національних прав людини і етнічних груп. Як зазначають дослідники, закон дістав високу оцінку експертів міжнародних організацій з прав людини та національних меншин²².

Україна підтримує рішення Женевської конференції (1990 р.) про пошанування державами прав національних меншин. Але нехтується в Україні рішення, прийняте на конференції про те, що й меншина повинна бути готова до співробітництва з державою, на території якої вона проживає. Тобто, поважати культуру, звичаї, мову українців.

Україна не є багатонаціональною державою, як Індонезія, Індія. Це держава з переважно корінним населенням і національними меншинами, яким надано рівні права у соціальному і культурному розвитку.

Отже, політизація міфу про надмірну “поліетнічність”, без врахування реальної ситуації в Україні, може спричинити подальшу руйнівну силу етнокультури українців.

Третій міф про дискримінацію російськомовного населення в Україні. Як відомо, 19 липня 2000 р. Держдума Росії виступила із необґрунтованими звинуваченнями у порушенні прав російської мови в Україні. Такі заяви про захист “русскоязычных” висловлювалися неодноразово. Міф цей межує з політичною безтактністю.

Оскільки вочевидь не тільки повне задоволення культурних запитів росіян в Україні, але й денационалізація українського етносу на власній землі.

Важко знайти у світі аналогічну ситуацію. Русифікатори вкладають чималі кошти для асиміляції українців. Це явище прикривається квазідемократичною тезою щодо розвитку мов в Україні.

При 22% російського населення в Україні працює 2399 російськомовних шкіл, у яких навчається 2 мільйони 106 тисяч дітей. Ще майже така ж кількість змішаних українсько-російських класів, що становить 51,3 відсотка від загальної кількості. У місті Запоріжжі, де проживає 61 відсоток українців, а росіян 34,2 – російських середніх шкіл 131, а українських лише 17, в Донецьку – 1 українська школа.

Станом на 1 січня 1997 р., за даними Державного комітету України у справах національностей та міграції, в Україні видавалося 1356 російськомовних газет і журналів, причому значна частина їх отримувала державну підтримку²³. На початок 1996 року російською мовою все ще навчалися 56,2% студентів вузів, а в Луганській, Донецькій, Дніпропетровській, Харківській і досі відсоток викладання

російською мовою становить 95 – 97% і не тільки не зменшується, а збільшується. Зокрема, у Дніпропетровському університеті вже не ставляться вимоги викладати історію державною мовою. Значно зменшилася кількість годин на викладання історії України в усіх вузах, окремі взагалі обмежуються лише політичною історією, а історію України не викладають.

В Україні російськомовними залишилися 35 театрів, а 36 існують як змішані російсько-українські²⁴.

Російські національно-культурні товариства, політичні партії “Союз”, “Партія слов’янської єдності України” та інші не стільки опікуються проблемами культури, скільки прагнуть “скористатися етнічним фактором для сприяння у вирішенні тих політичних питань, у яких виявляє зацікавленість Російська держава”²⁵.

В Україні 69 російських книг припадає на одну українську, і як слушно зауважують дослідники, що відбувається деукраїнізація масштабів, яким би позаздрили компартійні ідеологи Жданов та Сулов²⁶.

Варто зауважити, що в Росії проживає не менше етнічних українців, ніж росіян в Україні.

Особливо помітна міфологізація так званих “утисків” росіян в Україні на рівні спостереження повсякденного життя. Так, з Мелітополя Запорізької області пишуть до Президента України. “Боляче дивитись, як іде відродження духовності. Взяти хоча б наш Мелітополь... Тут ведеться відверта і цілеспрямована акція на подальше приниження гідності української нації за допомогою засобів масової інформації – дев’ять газет, які виходять тільки російською мовою, і двох каналів російськомовного міського телебачення, хоч українців на Мелітопольщині проживає більшість...

Наших дітей школи міста і середні заклади, як і педагогічний університет з Агротехнічною академією готують не для України, бо навчання ведеться теж іноземною російською мовою”²⁷.

З інтерв’ю з єпископом Климентом з Сімферополя (Крим) дізнаємося, що “в кожному селі є українці, які хочуть мати свою церкву, молитися нашою мовою, жити традиціями народу. На жаль, зараз ми не можемо повністю задовольнити їхні духовні потреби...

Влада, не приховуючи, ігнорує інтереси українців автономії. Це видно не лише на прикладі церкви, а й української школи, культури. Вже чотири роки українська гімназія у Сімферополі не має нормального приміщення...

Приналежність до Київського патріархату в Криму сприймається проросійськими силами як націоналізм, а бажання спілкуватися з Богом рідною мовою – як великий гріх”²⁸.

Не потрібно говорити про роль сучасних засобів масової інформації в культурологічному вихованні й задоволенні духовних запитів.

В Україні це просто знущання над українською культурою і її корінним етносом. Російськомовні “золоті гусаки” правлять тупі вульгарні анекдоти і самі з них регочуть, але ще й при цьому не проминуть покепкувати з недоумкуватого “Сидорчука”, з праці якого вони жирують. Тепер до них приєдналася суржикова “Біла ворона”.

Передача “Доброго ранку, Україно” розпочинається з гості програми Ольги Полякової, яка надривається “Приходи ко мне каждый вечер, ты гориш в огне нашей встречи...” В програмі “Крок до зірок” ансамбль “Київ” витанцює російські вихляси в косоворотках і шовкових штаних. Боронь, Боже, щоб в українському вбранні.

На самісіньке святе Різдво, коли мільйони українців відзначають свято, на українському телебаченні концерт російських ментів, які не колядки нам співали, а “За монетку, за таблеточку, сняли нашу малолеточку, светит нашей малолеточке небо в клеточку...”

Ні, колядки, які без застереження можна віднести до шедеврів усної народної поезії, на телебаченні і радіо не можна почути. Але відшукали і хитро подали, як “Духовну колядку” церковні співи з Богогласника XIX сторіччя, які спеціально й видавалися аби витіснити фольклорні твори, але вони ніскільки не прижилися в народі. Тепер же їх “витають”, як нашу духовну традицію.

На Святий вечір 6 січня у радіопередачі “Пісня на згадку” ведуча зворушливо розповідала про сільського 80-річного дідуся-вдівця, який щороку варить сам кутю і дарувала йому пісню “Ты моя единственная”, а наступну – його ровесниці – бабусі “Буду одевать тебя с ног до головы я в объятия...”. Третю пісню на згадку виконали французькою мовою, але жодної українською.

Диктор новин, не моргнувши оком, інформує нас, що починається “слов’янська масляна”, на якій будуть пекти “блины”, спалювати ляльку (опудало) зими. Російські традиції, про які ще недавно ніхто в Україні не знав, тепер сміливо нав’язуються нам. А російські масовики-витівники організують для українців російську масляну з самоварами під назвою “слов’янська”. Проте добре відомо, що традиція української Масниці (Сирний тиждень, Пущення, Колодка) типологічно різниться від російської – символами, атрибутами, структурою свята, розвагами, стравами, вони наближені до західноєвропейських традицій жартівливого покарання молодих людей, що не

вступили того року в шлюб. Про це писали й російські дослідники ще у XIX сторіччі. Ми ще недавно мали традицію варити на це свято вареники з сиром, а тепер “печемо” за кожним словом “блин”, як добридень.

Власне зроблено серйозний підхід до нищення етнічного, сакрального, ритуального життя українського етносу, його історичної пам’яті, духовності, традиційно-культурного буття.

Як же тут не прислухатися до слушної думки філософа. “Росія хоче міцно утвердитись в Україні, перетворивши нашу незалежність у фікцію. Нині Москва фактично здійснює над нашим простором інформаційний контроль, дезінформує населення чужої держави, підмиваючи антиукраїнські настрої”²⁹.

Хіба ж наші українські урядовці не бачать впровадження новітньої політичної ідеології росіян, які вчать уряд Росії, щоб не доходити до безпосереднього прямого втручання у внутрішні справи держав, що виникли на руїнах СРСР, а направляти стихійний ріст до реінтеграції з периферії. На їхню думку, “це шлях до органічно-національного, а не силового імперського єднання. В такі процеси реінтеграції важко буде втрутитись і зовнішнім силам. А вихідно стихійний характер таких тенденцій – не вада, а щастя, єдина підстава для надій на справді органічне національне відродження. Географічна локалізація такого роду досить потужних інтеграційних тенденцій за межами РФ може послужити вповні надійним індикатором у визначенні природних національних російських кордонів”³⁰. Отже, гуляй, козаче, слов’янську масляну, не зоглянешся, як на Соловках будеш.

Хіба ж випадково такий контроль і наступ російських кіл на українську мову, пісню, традицію?

Справедливо зауважив наш талановитий співак Олександр Пономарьов: “Я не противник московських гастролерів, я противник безладу і відсутності схеми, яка б регулювала весь цей процес. У нас вивозяться гроші, що мали б працювати на Україну...”

Складно конкурувати, коли ми маємо, наприклад, 20 відсотків ефіру на наших каналах, а московські колеги – 80% плюс 100 відсотків на своїх каналах. Важко сперечатися у таких умовах, які явно не на нашу користь. А коли ще починають говорити, що наш шоу-бізнес гірший за московський... Звичайно, він буде гірший, якщо працює саме така бізнес-схема”³¹.

Символічною у цьому контексті виглядає афіша про черговий концерт Пилипа Кіркорова у палаці “Україна” під назвою “Вчера, сегодня, завтра и ...” І назавжди? Дискотека “великого брата” настирно нав’язується Україні.

Звідси і причина такого активного наступу на українську мову, звичаї, пісню, етнічну традицію. Оскільки у пострадянських людей відсутність знань про свої національні традиції, то вони за допомогою російських ЗМІ й начебто “відроджують” слов’янську (російську) обрядовість і пісенність.

Недостатньо, що преса на прилавках “Московский комсомолец”, “Комсомольская правда”, “Факты”, “Известия”, “Киевские ведомости”, “Сегодня”, “Бульвар”, ще й безкоштовно кидають українцям у поштові скриньки російськомовну “Миг новости”, тиражем у 1500 000 екземплярів.

Спостереження над повсякденністю можна було б продовжити. Але можна й підсумувати думкою молодих українців. Один із членів “Самостійна України” сказав: “Ми пішли на такий крок тому, що ті люди і структури (Президент, Верховна Рада, уряд), які зобов’язані вирішувати питання, означені в наших вимогах, не бачать у цьому проблеми. У нас все бояться порушити якусь міфічну демократію. Ви сидите по вуха у багнюці, у ваших батьків землю відібрали, мільйони закатували – а ви боїтеся виступити проти комуністів, які все це робили, бо це, бачте, не демократично. Було – ну, й було. Але про те, що це може повторитися, ніхто не думає”³².

Отже, антидержавна, політична міфологізація етнокультурного буття в Україні є вкрай небезпечною для життєдіяльності українського народу, оскільки за законами міфотворення міфічна інформація має велике значення, вона якби сакралізується, а потім переходить на рівень повсякденної свідомості і настільки заволодіває масовою свідомістю, стереотипами, що спричиняє колективне сприйняття міфічних фактів за реальну дійсність. Вже й тепер багато людей, не замислюючись, твердять, що в Україні проживає понад 100 національностей, а назвати можуть лише 5 – 6.

Міфи про поліетнічність України, про утиски росіян тільки посилюватимуть антиукраїнські політичні спекуляції, що не може бути добрим підмурком для забезпечення міжнаціональної згоди в Україні. Тільки всебічний етнокультурний розвиток корінної нації – українців уможливить культурний розвиток національних меншин України.

Нехтування законами України щодо розвитку національних традицій, державної української мови матиме непередбачувані наслідки. Байдужість до формування стереотипів українського етнокультурного середовища відплатить з часом не тільки маргіналізацією населення, але значно важчими наслідками морально-психічних деформацій, міжетнічними конфліктами, стане перешкодою до формування української нації.

- ¹Залізняк Леонід. Від склавинів до української нації. – К., 1997. – С. 90.
- ²Зеленін Д.К. Восточнославянская этнография. – М., 1991. – С. 32 – 33.
- ³Горянин Александр. Россия и Украина: проблема культурного пространства // Национальные интересы Украины и России: совпадения и расхождения. – К., 1996. – С. 37 – 38.
- ⁴Цитовано за працею: Залізняк Л. Де і коли виникла давньоруська народність // Пам'ять століть, 1998. – № 6. – С. 4.
- ⁵Див. Там само. – С. 5.
- ⁶Любавский М.К. Образование основной государственной территории великорусской народности. – Л., 1929. – С. 1.
- ⁷Дашкевич Ярослав. Основні етапи етнічної історії української нації. Міфологізація та деміфологізація. / / Родовід. 1991. Число 2. – С. 33.
- ⁸Див: Залізняк Л.Л. Нариси стародавньої історії України. – К., 1994; його ж. Україна в Російській імперії. – К., 1994; Походження українського народу. – К., 1996; Давньоруська народність: імперський міф чи історична реальність. // Пам'ять століть. – № 2. – 1996; Від склавинів до української нації. – К., 1997; Де, як і коли виникла давньоруська народність (До 50-річчя проблеми) // Пам'ять століть. – № 6. – 1998.
- ⁹Залізняк Л.Л. Де, як і коли виникла давньоруська народність (До 50-річчя проблеми) // Пам'ять століть. – № 6. – 1998. – С. 6.
- ¹⁰Там само. – С. 7.
- ¹¹Етнічний довідник. Етнічні меншини. – К., 1996.
- ¹²Дзюба Іван. Між культурою і політикою. – К., 1998. – С. 12.
- ¹³Наулко Всеволод. Хто і відколи живе в Україні. – К., 1998. – С. 33 – 35.
- ¹⁴Наулко В.І. Етнічний склад населення Української РСР. – К., 1965; його ж. Развитие межэтнических связей на Украине. – К., 1975; Динаміка етнічного складу населення України в ХХ ст. // Здоров'я та відтворення народу України. – К., 1991; Хто і відколи живе в Україні. – К., 1998 та ряд інших.
- ¹⁵Див.: Будина О.Р., Рабинович М.Г., Чижикова П.Н. Введение // Матеріальна культура компактних етнічних груп на Україні. Жилище. – М., 1979. – С. 3.
- ¹⁶Чижикова Л.Н. Русско-украинские этнокультурные связи в южных районах Украины // Культурно-бытовые процессы на юге Украины.–М., 1979. – С.17.
- ¹⁷Русские в современном мире. – М., 1998. – С.143.
- ¹⁸Чирков Олег, Винниченко Ігор. Етнодемографічний розвиток України: історія, сучасність, перспективи. // Сучасність. 2000. – № 7 – 8. – С.120.
- ¹⁹Наулко Всеволод. Хто і відколи живе в Україні. – С. 33.
- ²⁰ Дзюба Іван. Вказ. праця. – С. 12.
- ²¹Баглей Борис. За моє жито... Національні меншини у Північній та Південній Буковині, або як живуть українці в Румунії та румуни в Україні. // Українське слово. 15 – 21 лютого 2001 р.
- ²²Калакура Олег. Правовий статус етнічних меншин України // Етнічна історія народів Європи. – 2000. – № 4. – С. 109.
- ²³Майборода Олександр. Російський націоналізм в Україні (1991 – 1998 рр.) – К., 1999. – С. 15.
- ²⁴Там само. – С. 15.
- ²⁵Там само. – С. 23.
- ²⁶Грабовський Сергій. Гетто української культури. Українська книжка у рідній державі – сирота чи господиня? // Українське слово. 14 – 20 вересня 2000 р.
- ²⁷Жуковський Ярема. Нуль уваги, пуд зневаги. Відкритий лист Президенту. // Україна молода, 15 лютого 2001 року.
- ²⁸Дорошенко Юрій. Багатоконфесійний острів. // Україна молода. 15 лютого 2001 р.
- ²⁹Гринів Олег. Україна і Росія: партнерство чи протистояння? – Львів, 1997. – С. 300.
- ³⁰Там само. – С. 279 – 280.
- ³¹Олтаржевська Людмила. Не хвилюйтеся за мою популярність. З нею все гаразд // Україна молода. 20 лютого 2001 р.
- ³²Українське слово. 17 – 23 серпня 2000 р.